

SLOVENSKI NAROD

Izhaja vsak dan popoldne, izvenredni nedelje in praznike. — Iskanca: do 30 petič 2 D, do 100 vrst D 50 p, večji inserti petič vrsta 4 D; notice, poslane, izjave, reklame, preklicji beseda 2 D. — Popust po dogovoru. — Insertni davek posebej. — „Slovenski Narod“ velja v Jugoslaviji 240 D, za izvenredno 420 D

Upravišтво: Knafljeva ulica št. 5, pritličje. — Telefon št. 304.
Uredništvo: Knafljeva ulica št. 5, I. nadstropje. — Telefon št. 34.
Poština plačana v gotovini.

Jugoslavija in Bolgarija

V narodni skupščini se je predvečrajšnjim, o priliki proračunske debate vnela med opozicijskim govornikom posl. V. Veljkovićem in prosvetnim ministrom Stepanom Radićem prav zanimiva debata, ki jasno kaže koščičnost vprašanja zblizanja ali celo združitve Jugoslavije z Bolgarijo.

Ob koncu Veljkovičevega govora je prišlo do besednega dvoboja med govornikom in prosvetnim ministrom Radićem. Posl. Veljković je zavračal Radićeve medklice in izjavil med drugim: »Radić potuje po državi in ne izpušči niti v enem govoru Bolgarov. Vedno oznanja, kako bi sporazum bil šele tedaj popoln, ako bi se tudi Bolgari pridružili Jugoslaviji. Tisti, ki govore v duhu sporazuma, morajo vedeti, koliko žalijo Srbe, ko govore o sporazumu z Bolgari, ki so do včeraj vršili krvočelnosti in zločinstva nad Srbi. Sporazum Bolgarov s Srbi je vprašanje časa in sicer daljnega časa. Med Srbi in Bolgari lahko pride do iskrenega in resnega sporazuma samo tedaj, kadar se Bolgari odrečejo svojih aspiracij na Južno Srbijo. Dokler tega ni, ni mogoče med nami in njimi sporazum. Bolgari se morajo odreči ne samo formalno svojih pretenzij, nego morajo podati tudi garancije za to.«

Radić: »Hvala lepa, to je stara šola.«
Veljković: »Ako se naj agitiranje g. Radića za vstop Bolgarov v našo državo razume tako, kakor veruje velik del našega naroda, da se namreč hoče uvesti Bolgare v našo državo, da bi pobijali vpliv Srbov, potem moramo reči, da se jako varajo.«

Radić: »Vi ste tedi srbski frankovec!«

Veljković: »Sem, kar sem. Dobro pa je, da Vas je spoznal srbski narod. — Tisti, ki kanijo uvesti Bolgarsko v našo državo, da pobija vpliv srbskega naroda, lahko rečemo, da se gospoda jako vara in da so njihovi nameni preveč prozorni. Srbi so donesli žrtve za ustvarjanje te države in oni imajo logično pravico, da ohranijo svoj vpliv.«

Radić: »Bolgari so bližji Srbom, nego Hrvatom.«

Veljković: »Bolgari, ki so napadli to državo, nimajo te pravice.«

Veljkovičeva izjava, da si prežeta enostranskega srbskega duha, kažejo jasno, kako težaven je problem naših odnošajev do Bolgarije. Nikakor ne moremo odpraviti stališča, ki ga zavzema g. Veljković. Slovencem in Hrvatim, ki nismo na lastni koži občutili bolgarskih grozodejstev, se zdi srbskano stališče preveč ozkostransko in fanatično. A računati moramo z dejstvom, da mislijo kakor Veljković vsi starejši srbski politiki in velik del srbske javnosti. Preko tega ne moremo iti.

Treba bo še precej časa in mnogo dobre volje, da se pozabijo silne rane, ki so jih prizadejali Bolgari srbskemu življu. Treba je zlasti mnogo dobre volje od bolgarske strani. Se-le, ko bo Bolgarija pokazala, da je resnično obračunala s preteklostjo in se definitivno odpovedala hegemoniji na Balkanu, šele potem bo mogoče iskreno prijateljstvo med obema, po rodu bratskima državama. Nov duh mora obvladati bolgarsko javnost, pa bo tudi pri Srbih hitreje zavladalo pozabljeno. Kdor se danes premalo obzira vmešava v to pereče vprašanje, priliva samo olje v ogenj in dobri stvari več škoduje nego koristi. Bolgariji se moremo iskreno približati samo po Srbih in edino v tej smeri moremo in smemo delati.

POVRATEK FINANČNEGA MINISTRA IZ AMERIKE

— Beograd, 18. februarja. Po poročilih beogradskih listov zapusti finančni minister dr. Stojadinović 20. t. m. Washington in se vrne v Beograd. Poročila, da bi bil že definitivno sklenjen sporazum glede ureditve vojnih dolgov Ameriki, so bila netočna. Radi zaposlenosti ameriške komisije pogajanja zelo počasi napredujejo. Naš londonski poslanik Gjurjič bo z ostalimi člani brez finančnega ministra nadaljeval pogajanja.

AMNESTIJA NA BOLGARSKEM

— Sofija, 18. februarja. Včeraj se je pričel izvajati svojevčasno v narodnem sobranju sprejeti amnestijski zakon. Iz sofijskih zakonov so izpuščili na svobodo 40 političnih obsojencev, med drugimi komunističnega voditelja Hrista Kapadžijeva in bivšega ministra v Stambulskem kabinetu Aleksandra Boteva.

Vladna kriza šele po proračunu?

Značilen članek »Političnega Glasnika«. — Razne kombinacije za razplet težkih odnošajev v vladi RR. — Plemenska orijentacija gg. Pašića in Radića.

— Beograd, 18. februarja. Današnji »Politični Glasnik« objavlja dva značilna članka. V uvodniku pod naslovom »Križa je samo odložena« pravi med drugim: »Proti pričakovanju političnih krogov in javnosti vlada ni odstopila. Prešla je preko izpada g. Stepana Radića ter odločila, da sprejme še državni proračun. Toda to ni zasluga same vlade in g. Pašića, ki je bil pripravljn razkrojiti koalicijsko in stopiti v volitve še pred sprejetjem proračuna. Vladini koalicijski je podaljšano življenje za to, ker niti vladina večina niti drugi ustavniki faktor niso smatrali za umesno, da se državo vrže v volilni vrtnec samo za to, da se reši omanja avtoriteta nekaterih voditeljev strank. Vladina večina in drugi ustavni faktor smatrajo sedanjost skupščino za sposobno, da dela. Odstranitev nevarnosti novih Radićevih napadov pa ne pomenja, da se vprašanje vladine koalicije ne stavi na dnevni red takoj po sprejetju proračuna. Vsi znaki vodijo do sklepa, da se prične politična situacija razčistavati še le, ko bo proračun izglasovan.«

Razplet zavozlanih odnošajev v vladi bo zahteval v prvi vrsti g. Pašić sam, ki se še vedno ogreva za idejo homogene radikalne volilne vlade. Na drugi strani je g. Stepan Radić izgubil svoje prejšnje navdušenje za koalicijsko z radikalni ter je naklonjen razširjenju vladine koalicije na demokratsko stranko. Ni dalje izključeno, da tudi ostali

politični faktorji dopuste razhod radikalno-radikalne koalicije in da se ustvari nova, za državne interese povolnejša večina.

To so v glavnem razlogi, zakaj se v političnih krogih in v javnosti razpravlja tako strastno o razhodu današnje vladine koalicije. Nekateri vidijo najprirodnejši izhod iz sedanje krize v sestavi koalicijske vlade radikalov, radićevcev in Davidovičevih demokratov, toda brez šefov strank. Vlado bi sestavil eden radikalnih prvakov ali g. Momčilo Ninčić ali pa g. Ljuba Jovanović. Ta vlada bi poskušala delati z Narodno skupščino. V slučaju, da ji to ne bi uspelo, bi pa izvedla volitve. Za to kombinacijo je razpoloženo večje število radikalov, radićevcev in demokratov. Za ustvaritev take kombinacije obstoje mnoge težkote.

V drugem članku pod naslovom: »Nijā dvojica« piše »Politični Glasnik«: »Vladina koalicija se nahaja na mrtvi točki. Splošno je prepričanje v političnih krogih, da se radikalno-radikalna koalicija ne bo mogla držati po sprejetju proračuna, celo ne v slučaju, da g. Stepan Radić izstopi iz vlade. Mnogi celo verujejo, da pride do razkola še pred izglasovanjem proračuna. Kot glavni razlog za to navedajo dejstvo, da niti eden niti drugi šef vladine večine neče opustiti plemenske orijentacije. Radić je celo že pričel z agitacijo za obnovev hrvatske fronte.«

Interpelacijski dan v skupščini

Živahna debata o protisocialni reviziji agrarne reforme po radićevcih.

— Beograd, 18. februarja. Današnja seja Narodne skupščine je pričela ob 10.15 dopoldne. Ker je danes dan interpelacij, je prišla kot prva na dnevni red interpelacija samostojno - demokratskega poslanca Juraja Demetrovića na ministra za agrarno reformo Pavla Radića glede slučaja, ki se je dogodil v Dugem selu na Hrvatskem. Minister za agrarno reformo Pavle Radić je zopet vzel siromašnim kmetom njim pridrženo zemljo in jo vrnil veleposestniku grofa Draškovića, dasi je bila zemlja seljakom zakonito dodeljena od prejšnjega ministra za agrarno reformo in so si že postavili na svoje stroške hiše ter si nabavili potrebno poljedelsko orodje.

Minister Pavle Radić je branil svojo agrarno politiko, naglašajoč, da je bila njegova naredba o razveljavitvi prejšnje naredbe glede dodelitve zemlje seljakom v zakonu utemeljena. Izvršil je revizijo dodelitve zemlje ter ugotovil, da so se pri razdelitvi zemlje vršile zlorabe in da se je strankarsko postopalo. Napada obenem agrarno politiko bivšega ministra dr. Hinka Krizmana.

Poslanec Juraj Demetrović je v daljšem govoru obračunal z agrarno politiko, ki jo izvajajo radićevci. Ironično je pristavil, da je šef HSS Stepan Radić izjavil, da njegova stranka z vstopom v vladno prinaša reformistični duh. Kakšen reformistični duh je prinesla Radićeva stranka v vladno, pa kaže najbolje slučaj, ki se je dogodil v Dugem selu. Minister Pavle Radić je moral na zahtevo g. Predavca odvzeti zemljo mirnim in poštenim, a siromašnim seljakom, ki so edino to zakrivil, da niso volili Jecipa Predavca. Govornik je nato branil politiko bivšega agrarnega ministra dr. Krizmana, pod čegar režimom se niso vršile nikaže zlorabe.

Revizija ministra Pavla Radića je imela za cilj, da se je odvzela zemlja odločnim in zvestim pristašem državnega in narodnega edinstva. Samo pristašem SDS, 24 po številu, je bila odvzeta zemljišče. Samostojna demokratska stranka se »trunka« analoga kmeta in je odločena braniti njega interese. Zato ne more dopustiti, da se odvzame siromaku kmetu zemlja in daje bogatim.

Pri besedah, da je SDS stranka malega kmeta, so radićevci dvignili viharne proteste, ter začeli vse vprek kričati. Posl. Večeslav Vilder je radićevcem vzklil: »Čemu razgrajate? Saj vas ni narod izvolil! Stepan Radić sam je izjavil, da vas je on postavil in izvolil!«

Govornik nato naveda razne slučaje, kako so pri agrarni reformi favorizirani bogatini in pristaši HRSS (Posl. Večeslav Vilder: »To je škandal!«) Od zgoraj prihaja anarhija. Današnja vlada se giblje na desno, na stran bogatinov in veleposestnikov. Preganja in

tlači malega siromašnega seljaka, a brani povsod grofe in veleposestnike. Koncem svojega govora zahteva posl. Demetrović, da zbornica izreče ministru za agrarno reformo nezaupnico in da se takoj razveljavi zadevni sklep ministra Pavla Radića, s katerim se je seljakom odvzela zemlja.

Posl. Milan Grol (dav. dem.) je za tem začel govoriti o stanju agrarne reforme v Vojvodini ter ravno tako ostro obsodil vladino agrarno politiko.

Zbornica nadaljuje popoldne razpravo o agrarni reformi. Naravno je, da bo vladina večina izrekla ministru za agrarno reformo Pavlu Radiću zaupnico.

Narodna skupščina jutri nadaljuje proračunsko debato. Kot prvi govornik je prijavljen predsednik SDS posl. Svetozar Pribičević. V parlamentarnih in političnih krogih vlada za Pribičevićev govor napeto zanimanje, ker pričakujejo, da bo prišlo do novega obračunavanja med njim in Radićem.

Napetost med Vatikanom in Jugoslavijo

— Beograd, 18. februarja. Listi objavljajo optimistična poročila, da je incident, ki ga je prosvetni minister Stepan Radić izzval s svojim skupščinskim govorom, skoraj že likvidiran. Dejansko je stvar drugačna. Govor Stepana Radića je izzval precejšnje komplikacije v odnošajih naše kraljevine do Vatikana. Značilno je, da so zopet preložena pogajanja za konkordat, ki bi se v kratkem imela obnoviti v Vatikanu med našo delegacijo in sveto stolico. Šef naše delegacije dr. Vojislav Janjić je svoj odhod v Rim odložil na nedoločen čas.

Danes — četitek
Lil Dagover in Nigel Barrie v filmu
„KOMEDIJA LJUBAVI“
Film z bogato ornamo, zabavno vsebino in dob o igro.
Od sobote dalje — največja senzacija
„Pariški cunjar“
Predstave pop. 3, pol 5, 6, pol 8 in 9.
Kino Ideal

Ameriški senat proti Mussoliniju

Senat odgodil razpravo o italijansko - ameriškem aranžmanu glede plačila dolgov.

— Berlin, 18. februarja. Iz New-Yorka javljajo: Zadnja borbeni govori italijanskega ministrskega predsednika Mussolinija v rimskem senatu, katerih ostrina je bila naperjena zlasti proti Nemčiji, so izzvali v Ameriki nezadovoljstvo in ostro kritiko. Ameriški senat, tako je vsaj računala italijanska vlada, bi imel sedaj razpravljati o odobritvi italijansko - ameriške pogodbe glede izplačila italijanskega vojnega

dolga. Pri določitvi dnevnega reda pa je ta pogodba popolnoma izostala in ni prišla na dnevni red. Razlog odgoditve te razprave ni uradno znan, toda lahko ga je naznačiti. Prvotno je bilo le 15 senatorjev nasprotnih italijansko-ameriški pogodbi, sedaj zatrujejo, da so se nasprotniki italijansko-ameriškega aranžmana zelo pomnožili in je mogoče, da dobe v senatu celo večino.

Francija proti fašistovski Italiji

— Pariz, 18. februarja. Revija »Volonte« objavlja zanimiv članek o Nemcih v Južnem Tirolskem in o fašistovskem režimu, ki zatira nemško narodno manjšino. Uvodoma najprej analizira razloge, zakaj je Italija stopila v svetovni vojni na stran fašistov. Zavezniki so Italiji poleg Trente zagotovili v pogodbi tudi Južno Tirolsko. Na žalost je Wilson priznal to pogodbo in se je Južna Tirolska priznala Italiji. Članek nato ostro obsoja preganjanja nemškega življa na južno Tirolskem od strani fašistov. Nemcem je fašistovski režim odvzel vsako obrambno sredstvo in možnost kulturnega napredka. Vedno bolj narašča nezadovoljstvo ostalega sveta proti fašistovski Italiji. Fašistovski režim so začele obsojati ne samo Avstrija, Nemčija, marveč tudi Anglija, Skandinavija, Amerika in Francija. Vse te države se zavzemajo sedaj za nemško narodno manjšino.

Vojaška zveza med Avstrijo in Nemčijo?

— Dunaj, 18. februarja. Preko Varšave prihaja iz Anglije poročilo, da je bil cilj zadnjega potovanja b'všega avstrijskega zveznega kancelarja dr. Seipla v Berlin ta, da se ustanovi gospodarska in vojaška zveza med Nemčijo in Avstrijo. K uresničenju tega načrta ima priti po petih letih, Carinske meje med obema državama se imajo odpraviti, potni listi Avstrije bodo veljavni tudi v Nemčiji. Transportni sistem bo izenačen. Avstrijska armada ima biti podrejena berlinskemu generalnemu štabu.

SENZACIJONALNA KORUPCIJA V BUKAREŠTI

— Beograd, 18. februarja. Iz Bukarešte javljajo o senzacionalni korupciji, ki se je izvršila pri dobavi aeroplanov po nekaterih holandskih tovarnah. Zastopnik holandske tvrdke Brocker Negrescu je prejel iz Holandske hojovno dpešcu, glasom katere se pooblašča, da dvigne pri bukareški podružnici »Dresdener Bank« tam deponirano vsoto 12 milijonov lejev in da jo ima razdeliti med štiri osebe, ki živjajo v armadi visoke časti. Ta brojavka je prišla v roke vladi in je bil Negrescu aretiran. Imena dotičnih štirih oseb so šifrirana ter jih še niso mogli dešifrirati.

SILNA VROČINA V AVSTRIJI

— London, 17. februarja. Iz Melburna javljajo: Radi silne vročine se širijo gozdni požari zlasti v pokrajini Viktorija. Mnogo je človeških žrtev. Ogromna je materialna škoda. Doslej so našli 30 človeških žrtv vsled gozdnih požarov.

OBČINSKE VOLITVE NA ROMUNSKEM

— Bukarešta, 18. februarja. Vladni listi javljajo, da so soglasno izvoljeni kandidati liberalne (vladne) stranke v 4249 občinah. Število vseh občin znaša 8700. Niso še poznani rezultati o izidu volitev iz treh okrožij. Rezultati so znani dalje iz 14 mest, dočim so iz 50 še neznani. V mestih je agitacija zelo ogorčena Radi trajnih nemirnov je policija preprežala vsako zborovanje na ulicah. Opozicija smatra to za vladni teror.

KOLUMB SVETNIK

— Pariz, 18. februarja. Katoliške organizacije v Mehiki so začele z akcijo, da sv. Stolico proglasi Krištofa Kolumba kot svetnika. To zahtevo utemeljujejo Meksikanci, da je bil Krištof Kolumb prvi ameriški misijonar.

Le z »NIGRINOM« maži svoje obuvalo, kakor solnce žarko bo se lesketalo!

Amerika izda za oboroževanje 665 milijonov

— London, 18. februarja. Ameriški parlament je po poročilih iz Washingtona po ostri debati sprejel zakon, ki določa za oboroževanje in modernizacijo amer. obrambne sile izdatke v znesku 665 milijonov. Zakon o gradnji novih ameriških vojnih ladij določa tudi kredit za dva vodilna vrakoplova tipa »Shenandoah« in kredit za 1000 novih hidroplanov. Za armado se ina vporabi 330 milijonov. Opozicija je naglašala, da so stroški za vojno mornarico letos mnogo večji kakor oni Anglije.

Današnje vreme.

— Kranjska gora, ob 7. zjutraj: Temperatura — 1° C; barometer pada, brez oblačov, sren 10 cm, ugoden saninec.

— Bohinjska Bistrica, ob 7. zjutraj: Temperatura + 5° C; zimski sport ne mogoče.

Politično zatišje v Italiji

Rim, 17. februarja. o. Mussolini se bo vrnil iz Milana najbrže jutri v Rim, tako da se bo moglo vršiti v petek tedenska zborovanje načelnikov fašistovske stranke in fašistovskih sindikalnih organizacij. V prvem tednu meseca marca se bo sestel ministrski svet ter bo razpravljalo o ukrepih za pospeševanje žitne produkcije. Od 25. do 27. marca pa bo zboroval stalni žitni odbor. To zborovanje bo zelo važno, ker bo žitni odbor sestavljal gradivo za zakonske ukrepe v svrhu povzdige žitne produkcije v Italiji. Po zaključku zasedanja ministrskega sveta bo Mussolini odpotoval v Tripolis in Cirenajko, da se prepriča o gospodarskem napredku teh kolonij. Po povratku v Italijo se bo Mussolini dogovoril z odločilnimi parlamentarnimi krogi o otvritvi zbornice. Ti krogi so mnenja, da bo zbornica sklicana k zasedanju šele v drugi polovici aprila. Razpravljala bo ob tej priliki o začasnem državnem proračunu. Po uveljavitvi potestatov iz min. krogov bo zakon o uvedbi potestatov stopil v veljavo šele 1. julija, t. j. ob začetku novega finančnega leta v Italiji.

Borzna poročila

LJUBLJANSKA BORZA.
Lesni trg: Ponudb dosti, povpraševanje slabo.
Žitni trg: Ponudb dosti, povpraševanje srednje. Prodano 1 vagon pšenice 76.77 fco. Sekid 200 Din; 1 vagon času primerno suhe koruze fco. vagon ban. postaja 115 dinarjev.

ZAGREBSKA BORZA.
18. februarja. — Sprejeto ob 13.
Devize: Curih 109.366—10.9766, Praga 168.05—169.05, Pariz —, 209.50, Newyork 56.65—56.95, London 276.17—277.37, Milan 228.82—230.02, Berlin 13.52—13.56, Dunaj 798.50—802.50. — Valute: dolar 56.025 do 56.325.

EFEKTI.
7% invest. posojilo 1921 77½—78; 2½% drž. rente za ratu štetu 280—279—280; Ljubljanska kreditna 200; Hrv. eskomptna banka 120—121; Kred. tna banka, Zagreb, 130—131; Hipotekarna banka 66½—67.50; Jugobanka 105½—106½; Prastrediona 970—975; Eksploatacija 30—35; Drava d. d. Osijek 204; Sečerana, Orizjek, 415—430; Isis d. d. 65—67; Gutman 330; Slaveks 150—160; Slavonija 42—45; T-boveljska 385; Union, paromlin 415; Vevče 110; Agraria 44½ do 45.

INOZEMSKA BORZA.
— Curih, 18. februarja. Borza: Beograd 9.125, Pariz 18.92, London 25.25875, Newyork 519.14, Milan 20.94, Praga 15.375, Dunaj 73.05.
— Trst, 18. februarja. Predborza: Beograd 43.60—43.75, Pariz 90—90.25, London 120.55—120.65, Newyork 24.74—24.78, Praga 73.40—73.60, Curih 478—478.50, Dunaj 349—350.

V dubu sporazuma

Pod tem naslovom priobčuje beogradski »Trgovinski Glasnik« zelo značilen članek o prosvetni politiki Stepana Radića. Glasi se:

»Za pred vojno sta bile v Beogradu umetniška in glasbena šola, po vojni pa je bila ustanovljena še dramatična šola. Te tri šole imajo tudi v Zagrebu. Zato bi morale biti potrebe Beograda in Zagreba v tem pogledu enake ali vsaj približno enake. Toda iz predlaganih kreditov v novem proračunu sledi, da se na Beograd in Zagreb ne enako oziralo. Zagreb ima namreč za omenjene tri šole v proračunu 3.464.229 Din kredita, Beograd pa samo 385.000. Očitno se hoče te tri važne kulturne ustanove v Beogradu onemogočiti. Iz naslednjih proračunskih odstavkov je najbolje razvidna krivica, ki je storjena Beogradu.

V proračunu za l. 1924-25 je bilo določeno za umetniško akademijo, glasbeno akademijo in dramatično šolo v Zagrebu 1.431.870 Din. Za iste tri šole v Beogradu pa 450.000 Din. Zagrebške umetniške šole so dobile torej po proračunu za l. 1924-25 981.870 Din več kakor beogradške. V načrtu proračuna za l. 1926-27 je pa predvideno za umetniško akademijo v Zagrebu 977.204 — in za glasbeno akademijo 1.250.524 — in za dramatično šolo 234.501 Din; skupaj

2.464.229 Din. Na račun materialnih izdatkov za te tri umetniške zavode v Zagrebu se zahteva naknadno še 1 milijon Din. Z naknadnim kreditom bi znašal proračun za te tri zagrebške zavode 3.464.229 Din, torej 2.032.359 Din več kakor v prejšnjem proračunu.

Za iste umetniške šole v Beogradu je določeno po novem proračunu 385 tisoč Din (za umetniško šolo 180.000, za glasbeno 25.000 in za dramatično 25.000 Din). Za beogradске umetniške šole je določeno samo 385.000, torej 65.000 Din manj kakor v prejšnjem proračunu in absolutno premalo, da bi mogle obstajati. Zagreb ima za omenjene tri šole skoraj devetkrat večji kredit kakor Beograd. Kako naj nazovemo to neenakost. Da-li je to v dubu sporazuma, o katerem prosvetni minister toliko govori? Vsekakor je to v skladu z nekovo izjavo, da znaajo Srbi samo umirati, Hrvati pa ustvarjati kulturo.

Kaj bi še le bilo, ako bi primerjali z Zagrebom Ljubljano. Pa tudi ni čudno, saj z. Radić ta nekdanji veliki prijatelj in zaveznik naše SLS danes Ljubljane in Slovence sploh ne pozna več. Vedno govori samo o Hrvatih in Srbih, kvečjemu še o Bolgarjih, o hrvatsko-srbskem sporazumu, o Zagrebu in Beogradu...

Dogodki na Madžarskem

V že skoro monoton razvoj madžarske škandalne afere sta prinesla v zadnjih dneh spremembe in vzbudila novo zanimanje dva dogodka, ki sta odjeknila v vsem svetu. Prvi je atentat na poslanca Vaszonija, drugi kompromitiranje grofa Telekyja.

Viljem Vaszonyi je eden glavnih voditeljev opozicije v madžarskem parlamentu in spada med najodličnejše madžarske politike. Bil je že parkrat minister in vezja kot poštenjak in moč željeze volje. V falzifikatorski aferi je odločno zahteval strogo preiskavo in brezobzirno razjasnitev škandala. Bil je zato trn v peti falzifikatorski družbi in »Probujalčim«.

Ko se je posl. Vaszonyi v torek dopoldne hotel odpeljati izpred svojega stanovanja z avtom v parlament, je skočil k niemu mlad človek z revolverjem v roki. Šofer je planil nad napadalca in mu revolver iztrgal. V tem pa je priskočil še drug mladenič, tudi z revolverjem, a tudi njega je pogumni šofer pobil na tla. Ljudje so oba napa-

dalca najprej pretepli, nato pa izročili policiji, kjer se je ugotovilo, da sta atentatorja akademika. Oba sta seveda člana »Probujalčih se Madžarov« in izjavljata, da sta se hotela nad Vaszonijem maščevati radi njegovega izdajalskega nastopanja v falzifikatorski aferi. V javnosti je vzbudil poskušani atentat ogromno ogorčenje, v parlamentu pa povzročil nove silne viharje.

Grof Teleky, bivši ministriški predsednik, večkrat zastopnik Madžarske na raznih mednarodnih konferencah, je ob enem eden najodličnejših madž. aristokratov. Kot častni predsednik Geografskega društva ima tesne zveze s kartografskim zavodom, v katerem so ponarejali francoske tisočake. Na ponovno odločno zahtevo francoske policije so madžarske oblasti naposled pritegnile tudi njega v preiskavo. In pokazalo se je, da je bil poučen, da se v kartografskem zavodu ponarejajo francoski bankovci. In ne samo to; celo sam je svetoval falzifikatorjem, naj gredo v ta zavod, in jim je preskrbel tudi potrebno dovoljenje od generalnega štaba.

Scena iz razkošno opravljenega vefilma

Maciste kralj Sardinije

Pride že ta mesec v

«Elitni Kino Matica»

To strahovito razkritje razburja ne samo madžarsko, ampak še bolj drugo evropsko javnost, ki si prej ni mogla misliti, da bi bila madžarska aristokracija tako korumpirana.

POZOR!

Opozorjate se, da eden par nogavic z žigom in znakom (rdečo, modro ali zlato) »ključ«
traja kakor štirje pari drugih. Kupite eden par in preprečite se. — Nogavice brez žiga »ključ« so ponarejene.

Prosveta

Repertoar Narodnega gledališča v Ljubljani.

DRAMA.

Začetek ob 20. uri zvečer.

Četrtek, 18. februarja: »Ana Christie«. C. Petek, 19. februarja: Zaprti. Sobota, 20. februarja: Zaprti (ob pol 20. »Deseti brat« v operi). Nedelja, 21. februarja: Ob 15. »Obrt gospe Warrenove«. Ljudska predstava po znižanih cenah. Izv. — Zvečer zaprti »Deseti brat« v operi.

OPERA.

Začetek ob 20. uri zvečer.

Četrtek, 18. februarja: »Zvezdave ženske«. F. Petek, 19. febr.: »Večni mornar«. A. Sobota, 20. februarja: Ob pol 20. »Deseti brat«. Proslava 50letnice umetniškega delovanja g. Antona Danila. Izv. Nedelja, 21. februarja: Ob 15. »Trubadur«. Gostovanje baritonista g. Ertla iz Beograda. Izv. Ob pol 20. »Deseti brat«. Proslava 50letnice umetniškega delovanja gosp. Antona Danila. Izv.

Ako ni drugače označeno, se začne predstave v dramskem gledališču ob 20., v opernem pa ob pol 20.

Wagnerjev »Večni mornar«

v ljubljanski operi.

»Časi Wagnerjevega glasbenega samovladarstva so minili. Wagner je bil glasbeni izraz epohe podjarmljenja, moči, barve, kostuma, skratka: učinka izj. odra. On je doživel, pisal, pesnil, komponiral, ustvarjal za gledališče tragedije kapitalizma, revolucije, reakcije, bega iz sveta in grenkega pomirjenja s silami svojega časa. Naj je bilo vse to obžuto, ali je igrano, s sredstvi velikega igralca narisano, vendar so ta najmočnejša, najčudovitejša operna dela celiga stoletja, najslavnejše njegove drame. Nad vse sovraštvo sodobnikov, poznejših generacij se dviga stavba njegovega življenja, tempelj grala končno v Bayreuthu simbolično ureden. Wagner vlada. Toda že kot vladar-bog. Drugi so zasedli njegov zemeljski prestol. Drugi so vladali za njim. Drugi vladajo.«

»Njegovi privrženci, zaslepljeni radi časovnega nerazumevanja so ga razkričali kot nemškega, kot vsenemškega muzika. Nijim ni bil noben nemški muzik tako nemški kakor on. Vseah so to verovali; to so bili časi Bismarckove države in njenega nacionalizma. Prva vojna leta, zlasti v Franciji, so to še hotela podčrtavati. Fraj je vedno dovolj, toda višja resnica genija potem le zmaga.«

»Res je sicer pesnik Večnega mornarja, Lohengrinu, Mojstrov pevec, pesniki in komponist Nemec. Toda ne samo Nemec. »Tudi od Belinija se lahko učimo, kaj je melodija«, pravi Wagner sam. »Moj končni zbor v I. aktu Lohengrinu izhaja bolj od Spontinija kot od Webera. In Francoz Wagner? On je bil v Parizu doma. Parižani so to vedeli, danes vedo to še posebno. Koribanti so srdito kričali, ko je Nietzsche še kot apostat razlagal izvor Wagnerja iz francoske romantike, iz Delacroixa in Viktorja Hugoja, da celo iz Beaudelaira. Ni bil Wagner zaman privlačna sila za velike duhovne Francije in Italije. Ni zastojal iskal Wagner Pariza, Sorrenta, Benetk.«

Tako piše Paul Stefan, in tako gleda na Wagnerja današnji muzikalni svet. Z 20. leti je Wagner kot kapelnik in korepetitor v Würzburgu komponiral svoje prvo delo, romantično opero »Die Feen«, kot kapelnik v Magdeburgu drugo »Das Liebesverbot«, nato pride »Rienzi« in za njim prva opera iz oblasti nemške pripovedke »Der fliegende Holländer«. »Večni mornar«. Vsem operam je pisal tekste sam, toda, dočim je snov prvih treh zajemal iz tujih pesnitve (Gozija, Shakespearja in Bulwerja) je »Večni mornar do-

mačega pripovednega izvora, ki pa jo je pred Wagnerjem obdelal pesniško že Heine. Sele s »Tannhäuserjem« pride Wagner v poštev kot samostojno ustvarjajoč pesnik. V Parizu (1839—1843) je Wagner živel v veliki bedi. Svojega »Rienzi« ni mogel prodati, pač pa je »Velika opera« kupila od njega libreto »Večnega mornarja« in ga dala pod naslovom »Vaisseau fantôme« komponirati Dietrichu. To pa Wagnerja samega ni zadržalo od lastne uglasitve, ki jo je dokončal v sedmih tednih. Sreča se je Wagnerju zopet nasmejala. Rienzi je sprejel Drazdanski teater. 20. oktobra 1842 je doživel Rienzi velik uspeh in 3. januarja 1843 je sledil »Večni mornar«. 1. februarja pa je Wagner postal dvorni kapelnik.

Z »Večnim mornarjem« je stopil torej Wagner na tla nemške pripovedke. »Zakletemu »Večnemu mornarju« prinese odrešitev zvesta ljubezen žene do groba, to je jedro snovi. Ta romantična opera pa je obenem tudi izraz Wagnerjeve ljubezni do narave, v tem slučaju do morja. V »Siegfriedu« (II. akt) slika Wagner gozd, v »Rheingoldu« druge prirodne sile.

Uvertura kaže Wagnerja že kot bodočega stvaritelja muzikalne drame. Karakteristični znaki snovi se kristalizirajo v motive ali teme, s katerimi mojster riše; ne več melodični domislek, temveč dramatična logika s svojo notranjo neobhodnostjo je za skladatelja merodajna. V petri operni snovi najde neizpržen vir za svojo ustvarjalstvo in slikajočo fantazijo. — Vendar Wagner tu glasbeno še ni sam svoj. Marsikateri takti spominjajo na italijanske vzore. Dramatična balada o Večnem mornarju se deli v tri akte. Prvi akt kaže realistično življenje na palubi norveškega kapitana Daland. Vihar je zagal ladjo v zaliv Sandvik. V ponovnem viharju priplove bledi Večni mornar s svojo črno ladjo odeto v krvavodna jadra. Na brež čez novih sedem let stopi kapitan (Holodkov). Daland (Betetto) in Večni mornar se seznanita. Daland zasleduje le materialne interese, ko hoče tujca za moža svoje hčere Sente, pri Holandcu pa je motiv dejanja hrepenenje po odrešitvi.

Ustvariti sliko I. in III. akta je pri nas sili malih odskih dimenzij težko. Vendar se je to s plasiranjem divjih skal, aparata za oblake (ki pa ni prav dobro funkcional) še kolikor toliko posrečilo. Le s perspektivo smo si nekoliko navzkriž. Prihajajoča Holandčeva ladja v neizmerni daljavi hipno zraste in obtiči — na skali. Ali je Holandec res kakor ptič člečeti?

Drugi akt nas pelje v Dalandov dom. Zivahni zbor predic preide v visoko dramatične akcente Sentine balade o Večnem mornarju.

Ravno v sopostavljanju liričnega in dramatičnega leži sila Wagnerjeve umetnosti v tej operi.

Scena med ekstatično Sento (Caletova) in brezupno zaljubljenim Erikom (Orlov), je zopet lirični intermezzo, iz katerega zrase vsled svoje vedramatično delujoče mirnosti in molččnosti globoko delujoče srečanje Holandca in Sente. Daland ga pripelje svoji hčeri. Betetto pa je s pretiranimi in, naj ne zameri, na Kecalca spominjajočimi zvočnimi gestami situaciji dal kmalu komični značaj in s tem oslabil silen efekt transa, v katerem se nahajata Senta in Holandec.

Katastrofa se izvrši v III. aktu, katerega scenerija je bila z ozirom na Holandčev vojaško naravnje. Polovico akta zapolni zbor mornarjev obeh ladij. Holandske mornarje (moški zbor »Ljubljanskega Zvonca«) pa je zalil orkester. Čuli smo le začetek in konec. V duetu Erika in Sente pokaže Wagner zopet svojo umetnost difrenciranja nasprotstev. V centru kmalu nastoji razkritje Holandca. Nevihata bruhne. Ponoviti bi se morala oblachna igra I. akta. Večni mornar se odpelje na razdivjano morje, Senta se nesebično žrtvuje. Hipno se morje umiri, iz morja se dvigneta v nebeške višave tesno objeta Holandec in Senta. Da je apoteoza zastala, ni nič škoda. Luč niti v I. niti v III. aktu ne kaže spretno roke.

Holodkov je Večni mornar, kakršnega bi bilo le težko najti. Močna, prelepa kreacija v vsakem oziru. Tudi Caletova. Le pevski vibrira občutno in mnogokrat preostro, prerasko nastavlja. Igralski pa je izborna Senta. Betetto je v svoji vlogi pevski doma, velikega spoštovanja vreden Daland. Samo v II. aktu ne pretiravati, kakor sem že omenil. Erik (Orlov) je menda vskočil. Težko ga je razumeti. Ne slišim pri njem nikakih snikov, vokali se kar zlivajo. Dinamično je prenenolčen. V igri mu ni kaj reči. Marija (Potučkova) in krmar (Mohorič) sta vlogama primerno lepo prošla. Zbor je točen, moški ali ženski.

»Večni mornar« je bil vestno pripravljen in dela čast Balatki in Sestu. Publika, ki je bila polna opera, se je po drugem aktu močno ogrela, vsekakor za delo, ki živi že skoro 90 let (1843) in za velikansko glasbeno potenco Wagnerja vleznačilno.

Slovenska operna pevka gđ. Vrhunčeva je v beografski operi pridobila lepo stališče in nastopa v Musorgskega operi »Boris Godunov« v partijah dojitje in krč-

Beležnica

KOLEDAR.

Danes: Četrtek, 18. februarja 1926: katoličani: Simeon; pravoslavni: 5. februarja: Agatija; muslimani: 5. šabana 1344; židjo: 4. aadra 5686.

Jutri: Petek, 19. februarja 1926: katoličani: Konrad; pravoslavni: 6. februarja: Vukol; muslimani: 6. šabana 1344; židje: 4. aadra 5686.

DANASJNE PRIREDITVE.

Gledališče: Opera ob pol 20. »Zvezdave žene«, drama ob 20. »Ana Christie«.

Kino Matica »Lev sv. Marka«, »Ljubljanski dvor« »Cvetličarka iz Potsdamskara trga«, »Ideal« »Komedija ljubavi«. — Cas prireditve na plakatih in v inseratih.

JUTRIŠNJE PRIREDITVE.

Gledališče: opera ob pol 20. »Večni mornar«, drama ob 20. »Naša kri«.

DEZURNE LEKARNE.

Četrtek: Trnkoczy, Mestni trg: Ramor, Miklošičeva cesta.

Petek: Levstek, Resljeva cesta, Bohinj, Rimska cesta.

Solnce zaide danes ob 17.31, vzhaj jutri ob 6.57 in zaide ob 17.32. Mesec zaide danes ob 24., vzhaj jutri ob 10.51 in zaide ob 0.32.

marice kot prav dobra pevka in igralka. Opera »Boris Godunov« pod izvrstnim vodstvom Slovenca dirigenta g. Iv. Brezovška dosega v Beogradu naravnost senzacionalen uspeh.

Sprememba opernega repertoarja. Na brež čez novih sedem let stopi kapitan (Holodkov). Daland (Betetto) in Večni mornar se seznanita. Daland zasleduje le materialne interese, ko hoče tujca za moža svoje hčere Sente, pri Holandcu pa je motiv dejanja hrepenenje po odrešitvi.

Govekarjevo - Levstikovo dramsko pravljico »Martin Krpan« je dram. odsek za stavbo zadruzo Lastni dom v Trbovljah uprizoril trikrat zapored z velikim uspehom.

Sport

Še o teniskem dvoboju Lenglen - Wills

Včeraj smo poročali o borbi med svetovno tenisko prvakinjo, Francozino Suzano Lenglen in Američanko Helen Wills, ki je končal z zmago »božanske« Suzane s 6 : 3 in 8 : 6. Willsova je bila v nenavadno močni formi ter si je Suzana le s težavo obvarovala naslov svetovne prvakinje. Lenglenova je bila videti zelo nervozna, dočim je bila mlada Američanka popolnoma mirna. Zanimivemu boju je prisostvovalo okoli 2000 gledalcev, nad 1000 gledalcev pa je moralo oditi, ker niso dobili več vstopnic. Navzoči so bili tudi bivši portugalski kralj Manuel in njegova soproga, veliki ruski knez Ciri, več indijskih maharadž ter trije grški principi.

Boj je bil zelo napet. Helen je že vodila z 1 : 0, 2 : 0, nato je Lenglen postavila na 3 : 1 in 3 : 2. Suzana se je vrgla in oživila; sledilo je 3 : 3, 3 : 4, 3 : 5, 3 : 6. Še težja je bila druga igra: 2 : 2, 3 : 2, 3 : 3, 4 : 3, 4 : 3 za Willsovo, 4 : 4, 6 : 5 za Lenglen; še enkrat je Willsova izenačila in dosegla 6 : 6. izgubila pa je takoj na to s 7 : 6 in 8 : 6. Zanimanje za igro je bilo velikansko. Pariški listi so imeli v Cannesu posebne radijske naprave, da so svojim redakcijam v Parizu lahko takoj javili posamezne podrobnosti ter končno zmago Suzane. V Parizu je vest o zmagi Francozinje povzročila veliko navdušenje.

Balkanska olimpijada? Pražski poročajo, da nam ravno bolgarska vlada o Veliki noči prirediti v Sofiji velike sportne tekme, ki naj bi bile nekaka balkanska olimpijada. Sodelovale naj bi Bolgarija, Rumunija, Jugoslavija, Grčija, Albanija in Turčija. Vest je vsekakor malo verjetna, ker je nemogoče, da bi mogle sportne organizacije imenovanih držav v tako kratkem času primerno pripraviti in dozdaj še tudi nobena država ni prejela tozadevnega vabila.

Jack London:

Roman treh src

— Jaz, — se je oglašil Vicente. — Jaz sem tisti junak, ki se spusti na dno. — In ukrade polovico vsega, kar najde, je zamrmral Rafael, ki ni zapal tovarišu. — Predno se spustiš, preštej tu vprico vseh vseh svoj denar. Ko te pa potegnemo iz vodnjaka, ti preiščemo žepe, da se prepričamo, koliko si našel. In ko bo vse pravično razdeljeno, dobiš nazaj vse, kar imaš zdaj v žepu.

— Pod takimi pogoji se pa ne spustim v vodnjak. Ne, kar sami se spustite, če mi ne zaupate, — je dejal Vicente užaljeno. — Tu zgoraj sem prav tako bogat kakor vsi drugi. Čemu bi se torej spuščal doli? Ljudje so mi pravili, da se je v vodnjaku že marsikdo zadušil.

— Za božjo voljo te prosim, spusti se! — je zarohnel poglavar. — Hitro, le hitro!

— Pretežek sem in vrv ni dovolj močna. Nočem se spustiti, — je dejal Vicente.

Vsi so se ozrli na Augustina, ki je govoril ta dan več, kakor sicer ves teden.

— Guillermo je najlažji in najbolj suh, — je dejal Augustino.

— Naj se spusti Guillermo, — so pritrdili vsi. Toda Guillermo je pogledal v vodnjak in od-

stopil korak nazaj. Prekrižal se je in odkimal z glavo.

— Ne spustim se tja doli tudi če bi ležal v vodnjaku sveti zaklad podzemnega mesta plemena Maya... je zamrmral.

Poglavar je potegnil revolver in se ozrl na druge orožnike, češ, naj mu dovolijo prisiliti tega strahopetca z orožjem. Vsi so priklimali.

— Kar urno se spusti v vodnjak, — je zakričal poglavar na orožnika in mu zagrozil z revolverjem. — Požuri se, sicer ti poženev kroglo med rebra, da boš gnil tu kraj vodnjaka. Se-li strinjate s tem, tovariši, da ga ustrelim, če se bo upiral?

— Strinjamo se strinjamo! — so zakričali vsi.

In tako je moral Guillermo hočeš nočeš pokazati dolarje, ki jih je našel spotoma, da bi si ne mogel v vodnjaku nobenega prisvojiti. V nepopisni grozi se je prekrižal, stopil v vedro, se ga oklenil z nogami in prijel z drhtečimi rokami za vrv, po kateri so ga spuščali tovariši v vodnjak.

— Stojte! — se je razlegel njegov glas. — Stojte, držite vrv! Voda! Sem že v vodi.

Orožniki so napeli vse sile in zadržali vrv.

— Poleg svojega deleža moram dobiti še deset pezov, — se je oglašil Guillermo iz vodnjaka.

— Krstili te bomo, drugič boš krščen, — so mu odgovorili tovariši. — Danes popiješ toliko vode, kolikor je gre v tvoj trebuh. Vrv spustimo

ali pa prerežemo. Bo vsaj eden manj, ko bomo delili zaklad.

— Voda je umazana, — se je razlegel glas iz vodnjaka. — Tu je vse polno kuščarjev in mrtvih ptic, ki smrde. Morda so v vodnjaku tudi kače. Deset pezov je vredno že to, da sem si sploh upal v to smrdljivo iamo.

— Molči, sicer te utopimo! — je zakričal Rafael.

— Kroglo ti poženev v glavo, če se ne požuriš! — mu je zagrozil poglavar.

— Kar strelajte ali pa prerežite vrv, — je odgovoril Guillermo iz vodnjaka, — to vam ne bo prav nič pomagalo, zakaj zaklad ostane kljub temu na dnu.

Nastala je pavza in vsi so se spogledali, kakor bi se hoteli vprašati, kaj naj počno.

— A yankiji so ta ča že odnesli pete, — je ternal Torres. — Imenito so disciplinirani vaši orožniki, senor Mariano Vercara e Hijos!

— Tu ni San Antonio, — se je oglašil poglavar srdito. — Tu so Juchitanske džungle. Moji psi so zvesti samo v San Antonio. V džunglah pa moramo ravnati z njimi zelo oprežno, sicer nam pokažejo zobe. In kaj bo potem z nama?

— To je proklestvo zlata! — je priznal Torres ves potr. Človek mora postati socialista, ko vidi, kako je ta prokleti yanki z zlatom zvezal pravičnosti roke

— Samo da so vrvi srebrne, — se je zasmejal poglavar.

— Vrag vas vzemi! — je zakričal Torres. — Prav pravite. Tu ni San Antonio, temveč Juchitanske džungle, zato vas lahko pošljem k vragu. Res sva oba slabe volje, toda s tem še ni rečeno, da se morava pripraviti. Uspeh najinega podjetja je odvisen od popolne solidarnosti.

— Ne pozabite, — se je oglašil Guillermo, — da je voda globoka komaj dva čevlja. Utopiti me torej ne morete. Pravkar sem otikal dno in v desnici imam že štiri srebrne dolarje. Dno je pokrito z dolarji. Zdaj lahko storite, kar hočete. Dajte mi deset dolarjev napitnine ali pa spustite vrv. Voda strašno smrdi in zato bi bil nesposoben, če bi brskal po nji za dolarji brez odškodnine.

— Da, da, saj dobiš deset dolarjev za nameček! — so zakričali orožniki.

— Odgovorite torej! Deset dolarjev napitnine ali pa...

— Deset dolarjev, — so mu odgovorili v en glas.

— Za božjo voljo, požurite se! — je vzkliknil poglavar.

Orožniki so slišali, kako je pljusnila voda in kako je Guillermo zaklel. Vrv ni bila več nategnjena, torej je skočil Guillermo iz vedra in stikal po dnu vodnjaka za dolarji.

